Universiteit
Leiden
The Netherlands

Woord en wetsteen: beschouwingen over schrijven op het snijvlak van kunst en wetenschap

Rasker, M.N.A.

Citation

Rasker, M. N. A. (2022, October 18). *Woord en wetsteen: beschouwingen over schrijven op het snijvlak van kunst en wetenschap*. Retrieved from https://hdl.handle.net/1887/3484291

Version:	Publisher's Version
License:	Licence agreement concerning inclusion of doctoral thesis in the Institutional Repository of the University of Leiden
Downloaded from:	https://hdl.handle.net/1887/3484291

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

woord en wetsteen

0. GLOBE

De wereld was zo groot als je aangereikt kreeg.
Mijn stukje aarde mat vijftien gestrekte stappen in de lengte en zeven stappen in de breedte. Het grasperk—"gazon" zei mijn tante—was niet ingezaaid maar uitgelegd in matten. De eerste keren gespte ik mijn sandalen los voordat ik erop durfde te lopen, als was het een nieuw tapijt dat je maar beter niet kunt bevuilen. Langszij liep een pad van drie betonnen stoeptegels breed, daarna een staaldraad slap gespannen tussen houten paaltjes, daarna de tuin van de buren. Niet alle huizen waren bewoond, het blok doorzonwoningen aan de Zonnebloemlaan was nog maar net opgeleverd toen wij nummer 20 betrokken. Voorbij de straat begon de woestenij: een opgespoten stuk niemandsland tussen het naamloze kanaal en het verse asfalt van de J.F. Kennedylaan dat nog gereed moest worden gemaakt voor bebouwing.
Maar dat kwam pas later, veel later; nadat de tuin begon te krimpen en de wereld was gegroeid. Nadat in de Zonnebloemlaan, niet veel meer dan een strak beklinkerde straat in een nog onbenoemd nieuwbouwwijkje, met zenuwslopende precisie de eerste bronskleurige Ford Escorts en lichtblauwe Opels waren ingeparkeerd; nadat in de achtertuinen de iele struikjes liguster die bij de oplevering waren gekomen in stugge hagen de afscheiding begonnen te markeren tussen mijn en dijn. We kochten een menie-oranje grasmaaimachine met glimmende schoepbladen en deelden de aanschafkosten en het gebruik ervan met de buren van nummer 42; de tuinen grensden in het blok aan elkaars achterzijde. Veel geld had men niet, en als pioniers van de stadsuitbreiding voelde een zekere mate van saamhorigheid wel gepast. De piepjonge weduwe wier man niet lang ervoor met straaljager en al naar beneden was getuimeld en die met twee kleine kinderen kwam te wonen op nummer 28, om de hoek van het blok aan de korte kant, werd door een ouderling van de Kerk discreet gekoppeld aan mijn moeder, het "gescheiden vrouwtje" zoals dat toen heette, van nummer 20. De kinderen van de oneven nummers iets verderop in de straat, waar de huizen krapper werden, kwamen op de woensdagmiddag wel eens televisie kijken. Veel verder dan dat reikte de gemeenschapszin niet in de Zonnebloemlaan. Het was de tijd van de eerste mens op de maan.

In het holst van de nacht wekte mijn moeder mijn broers en mij om de rechtstreekse doorstraling vanuit Houston te volgen. *"Live"* was een term die nog niet in zwang was en die misschien daar en toen onbedoeld synoniem werd met een ongrijpbaar besef van gelijktijdigheid. Maar de gruizige *live* beelden die ik me had kunnen herinneren, het van ontzag doortrokken commentaar van Henk Terlingen vanuit de studio in Hilversum erbij, raakten overspoeld door het eindeloos herhalen van diezelfde beelden in de jaren die nog komen moesten, waardoor van de herinnering niet veel meer rest dan de anekdote. De betekenis ervan zal me op het moment sowieso zijn ontgaan.
Het was 1969, ik was krap vier jaar oud en mijn wereld was niet groter dan vijftien stappen in de lengte en zeven in de breedte: het universum van een kind. De maan kon me vermoedelijk zo goed als gestolen worden.
Toch was er iets aan de hand die nacht op nummer 20, waardoor de Apollo 11 er in een andere dimensie landde dan elders in de straat. Want ondanks de afstand tussen de corduroy bank waarop wij zaten en dat verre hemellichaam; ondanks de even onwaarschijnlijke afstand tussen Zonnebloemlaan en Amerika van waaruit de beelden de wereld overgingen, moet ik mij diep verbonden hebben gevoeld met het moment.
Niet dat mijn vader iets met NASA te maken had, maar hij woonde wél in Houston, wist ik. En: mijn vader was rijk als een miljonair—een status even onbevattelijk en ontzagwekkend als die van "astronaut". Per post had ik van hem een nagelnieuwe fiets gekregen. Mijn broers zelfs ieder een fiets en een digitaal horloge, zo-een met de tijd maar zonder wijzers.
En: ik had mijn vader uit Houston, Texas, USA, van mijn leven nog nooit gezien, wat een vruchtbare voedingsbodem bleek voor de verbeelding.
Ik stel me voor hoe ik de volgende ochtend bij het kringgesprek in de klas van juffrouw Mooij een groots verhaal heb opgedist. Dat mijn vader Directeur was bij het *J.F. Kennedy Space Center.* Of dat hij op de knop had gedrukt om de raket in werking te stellen. Dat hij Neil Armstrong persoonlijk kende (wat overigens ook nog waar bleek te zijn).
Verhalen vertellen, wist ik, is de werkelijkheid een beetje naar je hand zetten waardoor ze iets opgerekt wordt, waardoor ze *bijzonderder* wordt; waarvoor anderen op het puntje van hun

stoel gaan zitten. Zolang je maar binnen het bereik van de "waarheid" bleef (wat dat ook was), want daarbuiten werd het riskant. Dan werd de verbeelding een leugen, en op liegen stonden in ons milieu forse morele straffen—zo niet van juffrouw Mooij of van de meester van de Zondagsschool, dan toch zeker van Jezus zelf, die immers "in je hartje woonde" en alleen al daardoor kon meelezen met het kletsverhaal dat je uit de draden van je verbeelding spon.

Het was voor een kind met een niet te stelpen behoefte om verhalen op te dissen koorddansen op de Zonnebloemlaan, omdat de werkelijkheid van vijftien bij zeven stappen me toen al knellend voorkwam.

Het meisje van verderop in de straat dat onder de wagen van de melkman was gekomen; de volgende ochtend wist ík op het schoolplein te vertellen hoe haar bloederige hersentjes op de stoeprand lagen uitgesmeerd, en hoe zij nog eenmaal haar korenbloemblauwe ogen had geopend. Het zoontje van de weduwe van nummer 28 dat in het niemandsland tussen kanaal en Kennedylaan in een bouwput van drijfzand terecht was gekomen; ík was ervan getuige hoe zijn kruin langzaam in de modder verdween en hoe zijn moeder het handje, dat wanhopig boven de blubber wapperde, op het laatste moment had gegrepen. Ze had bij de redding een van haar pantoffels verloren, "muiltje" zoals zij het noemde: een roze liflafje met een hakje en een pluisbol op de tenen. Het had op mij diepe indruk gemaakt.

In bed huilde ik voor het slapengaan om het circus dat ons dorp had aangedaan en na een paar dagen weer was verder getrokken. Zonder mij mee te nemen. Zonder me te *ontvoeren* desnoods. Alsof het leven aan mij voorbij paradeerde, nog voor het goed en wel begonnen was.